

Chương trình bảo tồn rùa châu Á Tổ chức Indo - Myanmar Conservation

Indo-Myanmar
Conservation

Bảo vệ hôm nay để nhìn thấy ngày mai...

Liên tục cập nhật

Để theo dõi những thông tin mới nhất về công tác bảo tồn rùa cạn và rùa nước ngọt Việt Nam,
vui lòng ghé thăm website: www.asianturtleprogram.org

Rùa Hoàn Kiếm được chụp vào tháng 07/ 2015.
Ảnh - Nguyễn Tài Thắng ATP

Điều gì tiếp theo sẽ đến với rùa Hoàn Kiếm?

Cái chết của huyền thoại rùa Hoàn Kiếm (còn được gọi là Cự Rùa) không chỉ là một mất mát đối với nhiều người Hà Nội mà dường như đã lấy đi một phần linh thiêng kỳ diệu từ trái tim của thủ đô. Hơn nữa, sự sinh tồn của cả loài rùa Hoàn Kiếm (hay Giải Sin-hoe, *Rafetus swinhoei*) đang là mối quan tâm lớn khi giờ đây cả thế giới chỉ còn ba cá thể (hai cá thể ở Trung Quốc và một ở Việt Nam).

Mang rùa khác về hồ Hoàn Kiếm

Thời gian vừa qua, trên một số tờ báo có nêu ý kiến đề nghị nên thay thế rùa Hoàn Kiếm bằng một cá thể rùa khác như một cách để duy trì truyền thuyết hồ Hoàn Kiếm. Rùa ở hồ Đồng Mô là cá thể duy nhất được tìm thấy cùng loài *Rafetus swinhoei* với Cự Rùa tại Việt Nam nên được đề xuất cho sự thay thế này. Chương trình Bảo tồn rùa châu Á (ATP) cho rằng xét từ nhiều khía cạnh, phương án này không khả thi và cần được đưa ra thảo luận, cân nhắc thận trọng vì nhiều nguy cơ có thể xảy ra và tìm giải pháp thay thế phù hợp hơn.

Khi đề xuất đưa một cá thể rùa đang sống trong môi trường hoang dã về hồ có diện tích nhỏ hơn nhiều lần

trong môi trường đô thị như Hà Nội, cần phải xem xét các vấn đề sau:

Sự phù hợp về môi trường sống

Chất lượng nước hồ Hoàn Kiếm là vấn đề đáng quan tâm. Mặc dù chính quyền Thành phố đã có nhiều nỗ lực cải tạo chất lượng nước hồ sau khi phát hiện và chữa trị các vấn đề về sức khỏe của rùa Hoàn Kiếm vào năm 2011, tuy nhiên nước hồ Gươm chưa bao giờ được xử lý hoàn toàn sạch để là nơi lý tưởng cho rùa sinh sống. Các hồ ở đô thị lớn như Hà Nội thường bị ô nhiễm với nồng độ các kim loại nặng cao và lượng lớn vi khuẩn trong nước. Nguồn ô nhiễm đến từ dầu xe, mảnh vụn (nhựa, các loại rác) trên đường chảy vào cùng với rác thải sinh hoạt từ các khu dân cư quanh hồ. Việc chuyển động vật đang sống trong môi trường tự nhiên đến một khu vực bị ô nhiễm nặng sẽ dẫn đến bị ngộ độc và chết. Hiện tượng này đã từng xảy ra đối với các loài thủy sinh như cá, rùa và một số loài khác. Công tác kiểm tra và phân tích mẫu nước phải được tiến hành đầy đủ để đánh giá chính xác chất lượng nước hồ Hoàn Kiếm trước khi ra quyết định lựa chọn phương án.

Căng thẳng

Sống trong môi trường tự nhiên nhiều năm, tập tính đã quen với sự trú ẩn an toàn ở khu vực hoang dã rộng lớn, vắng vẻ, nếu rùa bị thay đổi môi trường đột ngột sang một nơi ồn ào, đông đúc bởi hoạt động của con người và thiếu nơi trú ẩn sẽ dẫn đến tình trạng căng thẳng, hoảng loạn. Đối với nhiều loài rùa, tình trạng căng thẳng có thể gây ra các bệnh kéo dài khiến cho con vật bị ốm và dẫn đến tử vong, thường gặp ở những cá thể hoang dã bị bắt rồi chuyển về môi trường nuôi nhốt. Hồ Hoàn Kiếm có diện tích 12ha trong khi hồ Đồng Mô rộng gần 1400ha. Thêm vào đó, nguồn thực vật phong phú và các bãi đất/cát hoang vắng cho rùa sưởi nắng hay sinh sản là những điều kiện còn rất hạn chế ở hồ Hoàn Kiếm cho một môi trường sống thuận lợi của rùa.

Các nguy cơ đe dọa

Do hồ Hoàn Kiếm là trung tâm của Thành phố nên luôn có rất nhiều người đi lại quanh hồ 24 giờ mỗi ngày khiến cho công việc quản lý gặp nhiều khó khăn. Ngay chính với Cự Rùa trong hồ đã phải chịu rất nhiều mối đe dọa khi còn sống trong hồ.

- Rác thải trong hồ là mối nguy hiểm khôn lường:
- Câu cá trộm gây ra những vết thương cho rùa. Năm 2011, hình ảnh lưới câu bị mắc vào phần mai trước của rùa. Mặc dù các hoạt động câu cá đã bị cấm từ lâu, nhưng tình trạng câu trộm vẫn ngang nhiên diễn ra quanh hồ.

Những mối đe dọa này khó có thể giải quyết nếu không có các hàng rào bảo vệ và tiến hành tuần tra, giám sát liên tục, chặt chẽ quanh khu vực hồ. Quá nhiều người quanh hồ hàng ngày thì việc đảm bảo an toàn cho rùa là điều khó thực hiện.

Giải pháp

Giải pháp lâu dài và bền vững là tiến hành bảo tồn và phục hồi loài rùa Hoàn Kiếm, tạo ra các thể hệ kế tiếp & đảm bảo các điều kiện phù hợp nhằm ngăn chặn sự tuyệt chủng của loài rùa quý. Đây chính là việc làm cần thiết có ý nghĩa cả về bảo tồn đa dạng sinh học và văn hóa lịch sử. Việc đem rùa khác về thay thế trong hồ Hoàn Kiếm, nếu đáp ứng điều kiện lý tưởng là rùa không phải đối mặt với các vấn đề như chất lượng môi trường, bệnh tật, nguy hiểm có thể duy trì được vài chục năm, hoặc dài hơn là 100 năm nhưng không phải là giải pháp triệt để. Đem cá thể rùa Đồng Mô về hồ Hoàn Kiếm trong lúc này đồng nghĩa với việc loại cá thể này ra khỏi các chương trình bảo vệ sự sinh tồn của loài.

Rùa Hoàn Kiếm (*Rafetus swinhoei*) là loài động vật quý hiếm nhất trên giới, số lượng nay chỉ còn ba cá thể. Không chỉ nổi tiếng ở Việt Nam mà thế giới cũng rất

Cự Rùa ngậm dây cao su trong miệng, ảnh chụp 2010. link: <http://vnexpress.net/tin-tuc/thoi-su/cu-rua-ho-guom-ngam-phai-day-cao-su-2181058.html>.

Một lưới câu chùm được phát hiện trên mai rùa Hoàn Kiếm năm 2010, link: <http://www.tienphong.vn/xa-hoi/cu-rua-ho-guom-dinh-luoi-cau-chum-511718.tpo>

Lưới câu chùm thường được dùng câu cá ở hồ Gươm, link: <http://vtc.vn/nhung-nguoi-cau-trom-tung-giap-mat-cu-rua-ho-guom.2.262074.htm>

quan tâm đến loài rùa này. Khôi phục và nhân giống rùa cần một chương trình bảo tồn với tầm nhìn dài hạn, không hạn chế ở thời gian trước mắt hay trong một thế hệ là đủ. Mong muốn loài rùa quý không chỉ tồn tại trong truyền thuyết mà còn sống mãi với đất nước, dân tộc, chúng ta cần phải suy nghĩ vượt ra ngoài thế hệ hiện tại, thậm chí cần nghĩ cho nhiều thế hệ tiếp theo. Ngay trong giai đoạn quan trọng này, việc thiết lập chương trình bảo vệ loài & tìm kiếm cơ hội nhân giống rùa cần được lên kế hoạch kịp thời. Tiềm năng khôi phục rùa Hoàn Kiếm là có thể, bởi một cá thể rùa cái có thể đẻ 50 – 100 trứng mỗi năm. Vì thế, nếu nhân giống thành công, số lượng rùa sẽ tăng lên rõ rệt làm nguồn giống cho các thế hệ tương lai. Lúc đó, những cá thể rùa non có thể thả về hồ Hoàn Kiếm sau khi hồ được cải tạo và đáp ứng đủ điều kiện phù hợp cho sự sinh trưởng của rùa. Các cơ quan chính quyền và cộng đồng các tổ chức phi chính phủ (NGO) trong và ngoài nước cần phối hợp với nhau, đầu tư nghiên cứu, tìm kiếm các cá thể còn sót lại trong hoang dã, ghép đôi sinh sản và bảo vệ chúng.

Thông tin về loài giải Sin-hoe (*Rafetus swinhoei*)

Giải Sin-hoe là loài rùa mai mềm khổng lồ thuộc họ Trionychidae, có lớp da mềm bao phủ trên tấm xương mai có sụn bao bọc xung quanh. Hầu như sống hoàn toàn dưới nước, trọng lượng của loài rùa này có thể đạt tới hơn 150kg. Giải Sin-hoe từng sinh sống tại các con sông và vùng đất ngập nước của miền bắc Việt Nam cho đến sông Dương Tử, Trung Quốc. Giai đoạn những năm 1970 đến 1990 đánh dấu thời kỳ loài rùa khổng lồ này bị suy giảm nghiêm trọng về số lượng trên khắp các vùng chúng phân bố do tác động mạnh mẽ của con người: bị đánh bắt làm thực phẩm, hệ sinh thái tự nhiên bị tàn phá do hoạt động mở rộng đất canh tác nông nghiệp như biến đổi các vùng đất ngập nước hoang dã thành đồng ruộng.

Trong thế kỷ 20, hồ Hoàn Kiếm từng có nhiều hơn một Cụ Rùa khổng lồ, nhưng dần dần rùa cũng lần lượt biến mất. Từ năm 1968 tới đầu năm 2016, hồ chỉ còn lại duy nhất một cá thể. Hồ Gươm không còn duy trì được môi trường sống thích hợp cho quần thể rùa tồn tại và sinh sản. Rùa hồ Gươm không chỉ nổi tiếng với ý nghĩa tâm linh, mà còn có tầm quan trọng rất lớn về mặt bảo tồn. Cụ Rùa là 1 trong 4 đại diện còn sót lại trên thế giới của loài Giải Sin-hoe (*Rafetus swinhoei*). Năm 2007, Chương trình Bảo tồn rùa châu Á (ATP) thuộc Tổ chức Indo-Myanmar Conservation phát hiện cá thể thứ 4 của thế giới tại hồ Đồng Mô, thị xã Sơn Tây, Hà Nội. Hiện tại, các hoạt động bảo tồn trên hồ Đồng Mô đang được duy trì để bảo vệ cá thể rùa quý hiếm này. Hai cá thể còn lại, một đực và một cái, được nuôi tại vườn thú Tô Châu, Trung Quốc, hai cá thể này đã được ghép đôi sinh sản từ năm 2008. Không may, cặp rùa này chưa thể cho sinh sản thành công lần nào.

Ảnh chụp năm 2011 cảnh rùa Hoàn Kiếm xuất hiện với nhiều vết thương trên mai, cổ và chân, còn nước hồ Gươm đục ngầu, ô nhiễm, link: <http://www.tienphong.vn/xa-hoi/cu-rua-lai-noi-voi-nhieu-vet-thuong-529830.tpo>

Câu cá trộm ở hồ Hoàn Kiếm năm 2011, link: <http://danviet.vn/tin-tuc/trang-tron-trom-thuc-an-cua-rua-ho-guom-61427.html>

Câu cá trộm quanh hồ Hoàn Kiếm năm 2012, link: <http://tuoitre.vn/tin/ban-doc/20120507/du-chieu-cau-trom-ca-tai-ho-guom/490662.html>

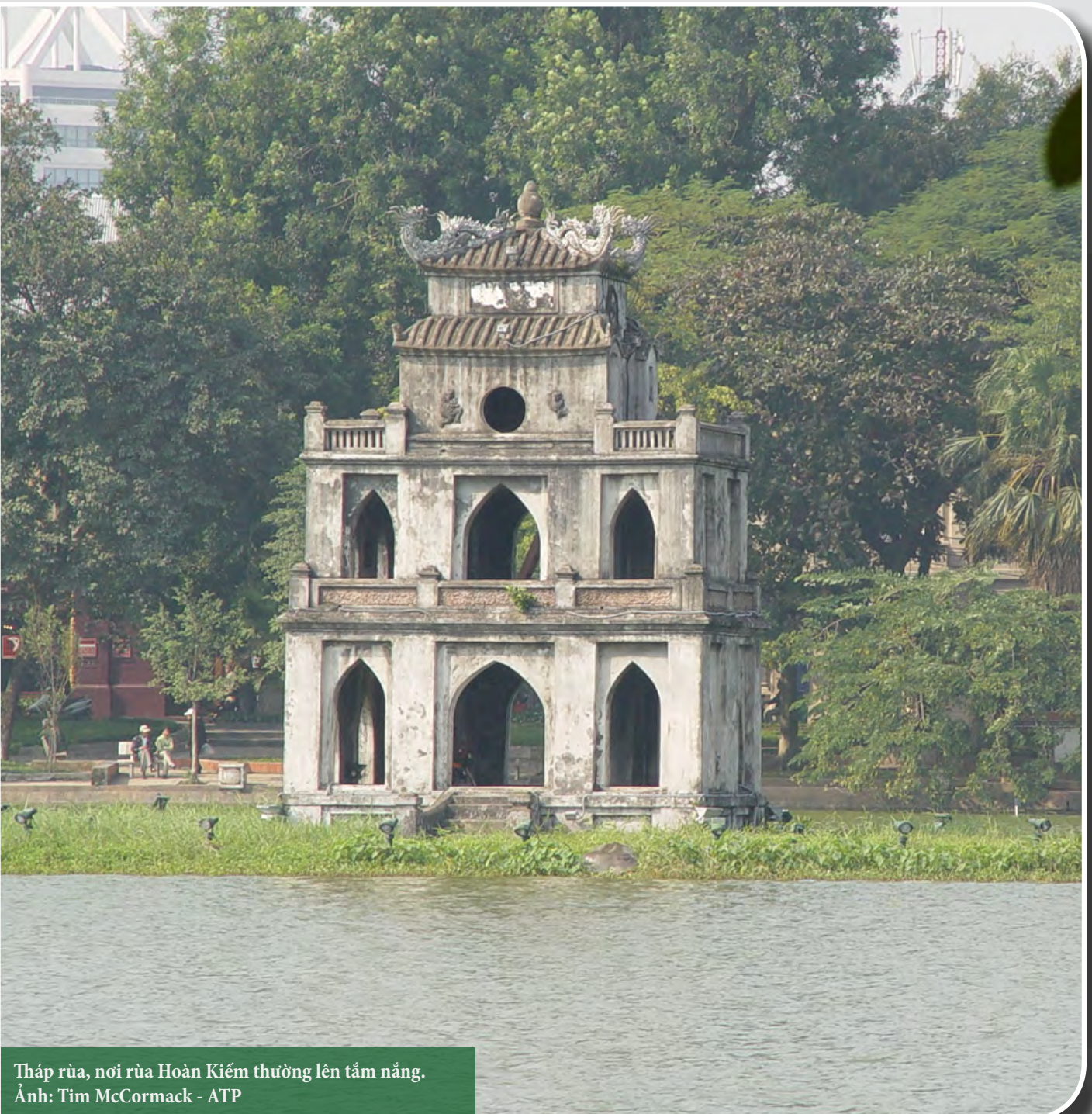
Các nhà khoa học cho rằng nguyên nhân là do một vết thương từ nhiều năm trước do giao tranh với một cá thể khác khiến rùa đực không thể sinh sản được. Đến nay, các nỗ lực thụ tinh nhân tạo đều thất bại.

Họ hàng của loài Giải Sin-hoe (rùa Hoàn Kiếm) ở Việt Nam gồm có loài Giải (*Pelochelys cantorii*) và ba ba Nam bộ (*Amyda cartilaginea*).

Tim McCoramck & Phạm Văn Thông – Asian Turtle Program (ATP) of Indo-Myanmar Conservation (IMC)

Ngày: 29/01/2016

Cá thể rùa trên hồ Đông Mô được cứu hộ năm 2008. Ảnh: Tim McCormack - ATP

Tháp rùa, nơi rùa Hoàn Kiếm thường lên tắm nắng.
Ảnh: Tim McCormack - ATP

Để biết thêm thông tin, vui lòng liên hệ:

Chương trình bảo tồn rùa châu Á - Tổ chức Indo-Myanmar Conservation

Phòng 1806, tòa nhà Bắc Hà C14, phố Tố Hữu, quận Nam Từ Liêm, thành phố Hà Nội, Việt Nam.

Hòm thư 46, Bưu điện Hà Nội

Điện thoại: +84 (0) 4 7302 8389

Email: info@asianturtleprogram.org

Website: www.asianturtleprogram.org

Facebook: www.facebook.com/AsianTurtleProgram

Tháp rùa, nơi rùa Hoàn Kiếm thường lên tắm nắng.
Ảnh: Tim McCormack - ATP